

KOMPLEKSNĖ UŽDUOTIS

MOKOMASIS SIUŽETAS

Mokytojo vadovas bei užduoties eigos aprašymas

Mokomojo siužeto užduoties tikslas – sukurti informacinius vaizdo siužetus skirtingoms Visuomenės atsparumo informacinėms grėsmėms temoms bei potėmėms. Šiame tekste pateikiama užduoties vykdymo instrukcija mokytojams, apimanti: a) užduoties dalių išdėstymą, b) galimus improvizacijos variantus atliekant užduotį, c) programinės įrangos rekomendacijas. Užduočiai atlikti reikės nuo 2 iki 3 akademinių valandų darbo klasėje ir nuo 4 iki 8 akademinių valandų darbo namuose. Mokytojas gali ilginti arba trumpinti užduoties atlikimo laiką, kontroliuodamas pateikiamų užduočių pasirinkimo reikalingų šaltinių skaičių arba išplėsdamas ar susiaurindamas nagrinėjamas temas ar siužeto trukmės reikalavimus. Šiai užduočiai atlikti pagrindinis parengiamasis darbas vyksta namuose. Klasėje peržiūrimi kūrybiniai rezultatai ir aptariami teigiami bei neigiami atskleistos temos aspektai. Kiekvienas siužetas yra vertinamas anonimiškai pagal mokytojo pateiktus kriterijus.

Pirmoji pamoka

Šios pamokos metu parenkamos temos, kurių pagrindu bus kuriami informaciniai siužetai ir pasiskirstoma į kūrybines komandas. Kiekviena kūrybinė komanda turi 3 pagrindines užduotis, kurios gali būti skaidomos į smulkesnes. Vieną kūrybinę komandą sudaro nuo 1 iki 3 mokinių. Kai klasė didesnė (25+), kūrybinės komandos narių skaičių galima padidinti iki 4. Taip pat gali pasitaikyti atveju, kai užduotis mokiniai norės atlikti individualiai. Individualiai užduotį atlikti leidžiama tuo atveju, kai mokinys yra gerai įvaldęs vaizdo siužetų kūrimo įrankius (pvz., kuria turinį „Youtube“ ar kitaip dirba su vaizdo redagavimo platformomis). Taip pat šią užduotį individualiai atlikti galima duoti tais atvejais, kai klasės yra mažesnės nei 12 mokinių, o klasės narių akademiniai pasiekimai – aukšti. Vaizdo siužetas turi trukti nuo 00:01:30 (pusantros minutės) iki 00:03:00 (trijų minučių). Pirmosios pamokos pradžioje pristatoma užduoties idėja ir veiksmų planas, kuris turės būti įgyvendintas per 2–3 pamokas. Informacinis siužetas kuriamas keturiais etapais:

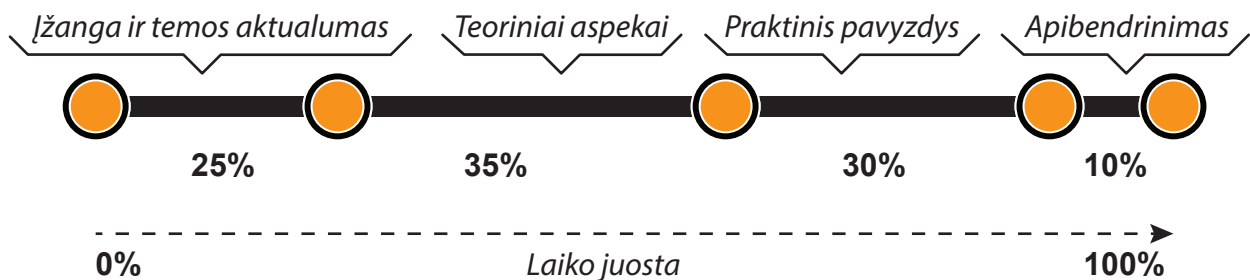
- Iš mokytojo atrinktų šaltinių bei temų sąrašo kūrybinė komanda išsirenka temą, kurios pagrindu kurs siužetą.
- Remiantis mokytojo atrinktais literatūros šaltiniais rašomas tekstas garso takeliui. Teksto pagrindu įrašomas garso takelis.
- Garso takelio (įrašo) pagrindu daromas montažas su pasakojimą iliustruojančia medžiaga.
- Siužetai peržiūrimi pateikiant trumpą pagrindinių idėjų apibendrinimą.

Kūrybines komandas formuoja mokytojas, arba leidžiama jas kurti patiems mokiniams. Svarbu užtikrinti, kad neliktų mokinių „be grupės“, o kūrybinės komandos būtų panašaus pajėgumo. Mokytojo moderavimas šiuo atveju būtinas. Subūrus kūrybines komandas, parenkamos potėmės iš temų bloko „Visuomenės atsparumas informacinėms grėsmėms“. Potėmių paskirstymas gali vykti tiek mokytojo nuožiūra, tiek kūrybinėms komandoms leidžiant rinktis laisvai. Pasirinkimo laisvė priklauso nuo mokinių gebėjimų lygio ir įsitraukimo į mokomąsias veiklas. Svarbu atkreipti dėmesį,

kad būtų sukaupta pakankamai medžiagos siužeto scenarijui sukurti. Pavyzdžiui, rengiant siužetą apie kibernetinį saugumą, galima pasinaudoti šaltiniu „a“, šaltiniu „b“, šaltiniu „c“. Reikėtų vengti garso takelio tekstą rengti remiantis vienu šaltiniu. Siekiant užtikrinti, kad mokiniai pasinaudotų keliais informacijos šaltiniais, rekomenduotina naudoti vaizdo siužeto struktūros šabloną ir jį kurti seka, pavaizduotame 1 paveiksle.

Pav. 1. Rekomenduotinas dalių išdėstymas vaizdo siužeto laiko juostoje.

Pirmosios pamokos pabaigoje turi būti:

- suburtos kūrybinės komandos;
- kiekviena kūrybinė komanda turi turėti potemę bei literatūros šaltinių, kurių pagrindu rengs scenarijų, sąrašą.

Namų darbams skiriama parašyti tekstą garso takeliui. Naudodamiesi mokytojo pateiktu šaltinių sąrašu, mokiniai parengia nuoseklų tekstą, kuris vėliau bus įrašytas garso takelyje. Tekste turi atsispindėti potemės aktualumas, pagrindiniai teoriniai dėstymo aspektai, nupasakojamas praktinis (arba numanomas) pavyzdys, pateikiamas apibendrinimas. Potemės aktualumas – tai trumpa kelių sakinių įžanga, kuria atsakoma į klausimą: „Kodėl temą verta nagrinėti?“ Pavyzdžiui, rengiant siužetą dezinformacijos tema, įžanginį tekstą galima formuluoti taip:

„Rusijai pradėjus neišprovokuotą karinį puolimą prieš Ukrainą, taip pat sustiprėjo atakos informaciniame fronte. Šios atakos nukreiptos ne tik prieš Ukrainos valstybę, bet ir prieš jos sąjungininkes – Lietuvą bei kitas NATO ir Europos Sąjungos šalis. Tačiau informacinių atakų esama įvairių, todėl šiandien norėtume papasakoti apie dezinformaciją.“

Dėstomojoje dalyje atskleidžiami pagrindiniai temos aspektai. Pavyzdžiui, rengiant siužetą dezinformacijos tema svarbu atskleisti, kas yra dezinformacija, kaip ją atpažinti ir su ja kovoti. Pristatant praktinį pavyzdį galima pasirinkti COVID-19 dezinformacijos sklaidos atvejus, Rusijos agresijos prieš Ukrainą atvejį, migrantų krizės atvejį ir pan. Galiausiai, siužeto pabaigoje apibendrinama pateikta medžiaga, trumpai reziumuojant, kas yra dezinformacija, kaip ji plinta, kaip nuo jos apsisaugoti ar su ja kovoti. Potemės įžangos apie aktualumą, dėstymo, praktinio pavyzdžio ir apibendrinimo dalių turinys turėtų būti aptariamasis su mokiniais pirmosios pamokos pabaigoje, skiriant namų darbus. Šiai daliai rekomenduotina pasilikti ne mažiau kaip 7 minutes pamokos laiko.

Rekomenduotina namų darbų užduoties formuluotė:

„Kasdien mus pasiekia gausybė istorijų. Kai kurios jų – rašytinės, kitos – sakytinės, tačiau dažniausiai jūs stebite istorijas televizorių ar kompiuterių ekranuose: žinių laidose, Youtube kūrėjų siužetuose ar tinklalaidėse. Jūsų užduotis – sukurti panašų siužetą, tačiau prieš tai jam reikia parašyti tekstą,

1. Tekstą nagrinėjama poteme pateikite A4 formato lape, parašytą 12 dydžio Times New Roman šriftu.
2. Tekstą sulygiuokite. Įžangai, teorinei daliai, praktiniam pavyzdžiui ir apibendrinamajai daliai skirkite atskiras pastraipas.
3. Teksto apimtis – nuo 200 iki 300 žodžių.
4. Lape nurodykite visų kūrybinės komandos narių vardus, pavardes, klasę.“

Vardas1 Pavardė1, Vardas 2 Pavardė2, Vardas3 Pavardė3, 10C kl.

žanga

Teorinë dalis

Praktinis pavyzdys

Apibendrinimas

Antroji pamoka

Prieš antrąją pamoką mokytojas perskaito atsiųstus tekstus ir parašo glaustas pastabas (komentarai), ką galima pataisyti ar papildyti, kad pasakojimas būtų nuoseklesnis. Ypač svarbu atkreipti dėmesį, ar yra visos nurodytos teksto dalys, ar tekstą sudaro nurodytas žodžių skaičius, ar potėmė tinkamai atskleidžiama ir, galiausiai, ar teksto kalba yra sklandi ir suprantama. Pamokos pradžioje aptariama bendra pažanga rengiant medžiagą vaizdo siužetams, jei reikia, pateikiami trumpi individualūs komentarai kūrybinėms komandoms. Antroji pamoka vyksta pagal mokytojo numatytą planą tiesiogiai prie siužeto kūrimo užduoties nedirbant, tačiau pasiliekant 10–15 minučių pamokos pabaigoje namų darbų užduočiai paaiškinti.

Atlikdami namų darbus mokiniai turės:

1. pakoreguoti siužeto tekstus atsižvelgdami į mokytojo pastabas,
2. įrašyti garso takelį remdamiesi pakoreguotu tekstu,
3. sumontuoti vaizdo siužetą, papildę jį iliustracine medžiaga.

Garso įrašymą galima atlikti naudojantis kompiuterių mikrofonais, telefonais, ar mokyklos bibliotekoje esančia įranga. Tinkamai garso kokybei užtikrinti svarbu, kad garso šaltinis būtų arti kalbančiojo (10-15 cm nuo garso šaltinio). Šiam tikslui itin tinka „laisvų rankų įranga“, kuri dažniausiai būna pridedama perkant išmanųjį telefoną. Dirbant grupėmis, rekomenduotina įrašinėti tuo įrenginiu, kuris išgauna geriausią garso kokybę. Įrašant išmaniaisiais telefonais galima naudoti nemokamas aplikacijas, tokias kaip „*Smart recorder*“ ar „*Diktofonas*“. Jas galima atsisiųsti iš *Google Play* parduotuvės. Įrašinėjant kompiuteriu (Windows 10) galima pasinaudoti jau įdiegtu įrankiu „*Voice recorder*“, suteikiančiu pagrindines garso įrašymo funkcijas. Norint daugiau lankstumo ir galios, galima atsisiųsti ir įsidiegti nemokamą programinės įrangos paketą „*Audacity*“. Keletą trumpų pamokų, kaip įrašyti garso takelius, galite rasti paspaudę [šią nuorodą](#) (anglų kalba), [šią nuorodą](#) (lietuvių kalba) ir [šią nuorodą](#) (lietuvių kalba).

Vaizdo montažas gali būti atliekamas kompiuteriu arba išmaniuoju telefonu. Esama gerų, nesudėtingų, nemokamų įrankių, skirtų vaizdo montažui. Vienas jų – „*Shotcut*“. Tai nemokamas atvirojo kodo įrankis, skirtas dirbti įvairiomis platformomis bei atpažįstantis platų spektrą vaizdo medžiagos formatų. Trumpas pamokas, kaip dirbti su šiuo įrankiu galima rasti [čia](#) (lietuvių kalba), [čia](#) (lietuvių kalba) bei [čia](#) (anglų kalba). Alternatyvi programa – „*Openshot*“ yra itin paprasta naudoti, nemokama ir nereikalaujanti itin galingo kompiuterio. Pamokas, kaip naudotis šia programa galite rasti [čia](#) (lietuvių kalba) ir [čia](#) (anglų kalba). Norintiems išbandyti profesionalų vaizdo redagavimo įrankį rekomenduotina parsisiųsti *Davinci Resolve*. Tai profesionali, itin galinga, Holivudo studijų naudojama programinė įranga, turinti puikią nemokamą programos versiją. Jai įvaldyti prireiks daugiau laiko, tačiau šios programos populiarumo dėka, internete pilna mokomosios medžiagos, kuri supažindina su darbo ir naudotojo sąsajos pagrindais. Pamoką su pagrindiniais programos funkcionalumais galite rasti [čia](#) (anglų kalba). Šios užduoties kontekste, *Davinci Resolve* patartina naudotis tiems, kurie yra pažengę vaizdo turinio kūrime, ar domisi šia sritimi. Rekomenduotina, kad bent su vienu garso ir vienu vaizdo redagavimo įrankiu susipažintų ir mokytojas, kuris, esant reikalui, galėtų konsultuoti mokinius.

Namų darbams rekomenduotina naudoti šią užduoties formulotę:

„Atlikdami praeitą namų užduotį rašėte tekstus vaizdo siužetui. Atsižvelgdami į mokytojo pastabas pataisykite tekstą ir įrašykite jį naudodami kompiuterio mikrofoną arba telefoną. Šis įrašas taps jūsų

vaizdo siužeto pagrindu. Siekdami geresnės įrašo kokybės naudokite išorinį kompiuterio mikrofoną. Jei jo neturite – galite pasinaudoti išmaniuoju telefonu. Jei esate išsaugoję su telefonu pirkimą „laisvų rankų“ įrangos rinkinį – jį galite panaudoti kaip išorinį mikrofoną, kuris labai pagerins garso kokybę. Įrašinėdami pasistenkite, kad kalbantis asmuo būtų ne toliau kaip 10–15 cm nuo mikrofono. Įrašus galite atlikti šiomis nemokamomis programomis:

- „Voice recorder“ („Windows“ aplinkoje);
- „Audacity“ („Windows“ ir „MacOS“ aplinkose);
- „Diktofonas“ („Android“);
- „Voice recorder“ („Android“).

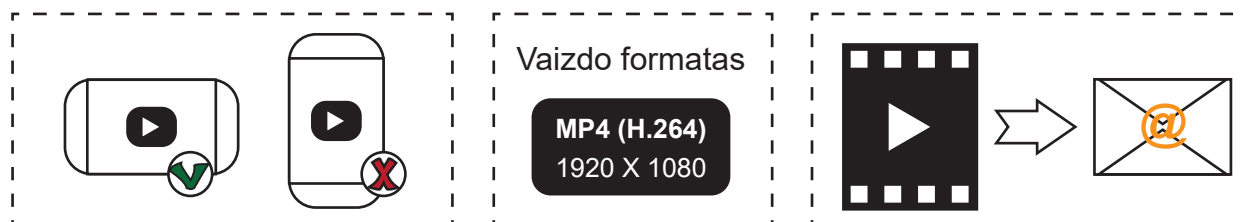
Pamokas kaip naudotis šiomis programomis rasite paspaudę ant [šios nuorodos](#) (anglų kalba), [šios nuorodos](#) (lietuvių kalba) bei [šios nuorodos](#) (lietuvių kalba). Išsaugoję garso įrašą MP3 arba WAV formatu atsidarykite jį vaizdo montažo programoje. Montażui galite naudoti keletą nemokamų įrankių:

- „Shotcut“ („Windows“ ir „MacOS“ aplinkose);
- „OpenShot“ („Windows“ ir „MacOS“ aplinkose);
- „Davinci Resolve“ („Windows“ ir „MacOS“ aplinkose).

Pamokas, kaip naudotis „Shotcut“ rasite paspaudę [čia](#) (lietuvių kalba), [čia](#) (lietuvių kalba) bei [čia](#) (anglų kalba). „OpenShot“ mokymus rasite paspaudę ant nuorodų [čia](#) (lietuvių kalba) ir [čia](#) (anglų kalba). „Davinci Resolve“ dirbti rekomenduojama tiems, kurie rimtai domisi vaizdo montažu, nes tai – sudėtingiausias programinis paketas iš visų. Pamoką su pagrindiniais programos funkcionalumais galite rasti [čia](#) (anglų kalba).

Jūsų montažas – tai iliustruotas įrašyto teksto perteikimas, panašus į tą, kurį matote dienos naujienų, žinių laidose arba „Youtube“ kūrėjų kanaluose. Jūsų pagrindinė užduotis – iliustruoti tai, apie ką kalbate tekste. Pavyzdžiui, jei atskleidžiate temą apie Rusijos dezinformaciją agresijos prieš Ukrainą metu, galite iliustruoti siužetą nuotraukomis ar „Youtube“ turinio iškarpomis, susietomis su kariniais veiksmais, politikų kalbomis ir pan. Galite naudoti asociatyvius kadrus, pvz.: kalbėdami apie dezinformaciją, rodyti skambinančius ar internete naršančius žmones, besikeičiančius tekstinius pranešimus ir pan. Esminis uždavinys – vaizdu pajavairinti garso įrašą ir jį iliustruoti. Nemokamos kokybiškos iliustracinės medžiagos galite rasti puslapyje www.pexels.com. Papildomai galite nufilmuoti vaizdo medžiagos segmentų savo telefonais ir panaudoti medžiagą siužete.

Siužetas turėtų trukti nuo pusantros minutės iki trijų minučių (nuo 90 iki 180 sekundžių). Įsitikinkite, kad garso lygis pakankamas. Jei ne – pagarsinkite garso takelį redagavimo programoje. Stenkitės naudoti horizontalaus formato vaizdo medžiagą. Sumontuotą siužetą išsaugokite (eksportuokite) MP4 (H.264) formatu. Tai padės užtikrinti gerą vaizdo kokybę ir failo dydžio santykį. Sumontuotą vaizdo siužetą nusiųskite mokytojui. Jūsų failo pavadinime turi būti nurodyta tema bei kūrybinės komandos narių pavardės (pvz.: „Dezinformacija_Kazlauskas_Vėgelytė_Balandytė.MP4“). Kitos pamokos metu vyks jūsų ir kitų kūrybinių komandų vaizdo siužetų peržiūros.

Po namų darbų užduoties iki trečiosios pamokos pradžios mokiniai turi:

- pakoreguoti pirminį tekstą atsižvelgdami į mokytojo pastabas;
- įrašyti garso takelyje tekstą;
- pagal garso takelį sumontuoti vaizdo siužetą;
- nusiųsti vaizdo siužetą mokytojui.

Trečioji pamoka

Trečiąją pamoką vyksta mokinių kurtų vaizdo siužetų peržiūra. Prieš pamoką mokytojui rekomenduojama atsisiųsti ir susidėti į specialų katalogą visus darbus, jų peržiūrai naudoti **VLC programą**, kadangi ji palaiko daug skirtingų failų formatų ir paprastai yra įdiegta mokyklų kompiuteriuose.

Vienam siužetui turėtų būti skiriamos 5 minutės. Per šį laiką peržiūrimas siužetas ir pateikiamas komentaras (nuomonė). Taip pat svarbus grįžtamasis ryšys su mokiniais: sužinoti, kaip jie vertina savo pažangą, ką savo darbe pasirinkta tema tobulintų ir kokius svarbiausius aspektus išskirtų. Siužetų peržiūrą galima išskaidyti per kelias pamokas, siekiant dirbtinai nespartinėti aptarimo, kai sulaukiama daugiau darbų.

Vertinimas

Vertinimo strategiją pasirenka mokytojas. Šioje užduotyje galimas tiek kolektyvinis, tiek individualus (mokytojo) vertinimas. Vertinant kolektyviai, mokiniams sukurama anketa, kurioje kiekvienas siužetas įvertinamas 10 balų skalėje už temos atskleidimo (ar pateikiama informacija buvo aiški, suprantama) ir už turinio pateikimo (ar siužetas buvo įdomiai, išradingai sumontuotas) kokybę. Išvedamas šių įvertinimų vidurkis.

Pavyzdžiui, klasėje yra 25 mokiniai. Jie vertina siužetą apie Rusijos dezinformaciją agresijos prieš Ukrainą metu. Siekiant procesą supaprastinti, vertinti leidžiama visiems – įskaitant kūrybinės komandos narius. Tarkime, išvedus vidurkį, 25 mokinių temos atskleidimo kokybė kolektyviai įvertinta 9, o pateikimo kokybė – 7. Išvedamas mokinių įvertinimų vidurkis, kuris siekia 8. Mokytojas taip pat įvertina temos atskleidimo ir pateikimo kokybę. Jo įvertinimas sudaro nuo 50 % iki 70 % galutinio balo. Taigi, jei mokytojas siužetą įvertina 9, o mokiniai – 8 balais, galutinis balas apskaičiuojamas taip: $((9 \cdot 0,7) + (8 \cdot 0,3)) / 2$. Visi kūrybinės grupės nariai gauna tą patį įvertinimą.

Apibendrinimas

Vaizdo siužeto kūrimo užduotis leidžia mokiniams to mokytis praktiškai kuriant jo turinį. Užduotį sudaro potėmės nagrinėjimas ir teksto garso takeliui rašymas, jo koregavimas, garso takelio įrašymas ir siužeto montavimas. Pagrindinis krūvis, atliekant užduotį, tenka namų darbams. Klasėje vyksta konsultacijos dėl teksto turinio ir baigtų darbų peržiūros. Kiek sudėtingesnės techninė prasme yra garso įrašymo ir montavimo dalys. Pateikiamos nuorodos į pamokas internete turėtų šį darbą palengvinti. Taip pat mokiniai su vaizdo montavimo principais gali būti susipažinę per kitų dalykų pamokas. Dėl gausaus skaitmeninio turinio naudojimo siužeto žanras mokiniams yra gerai pažįstamas. Dalis jų patys turinį kuria ir skelbia internete, tad užduotį atliekant silpnėse grandimi laikytini mokytojai, bet pateikiamos nuorodos į programinės įrangos paketus ir pamokas padės šių įgūdžių stoką kompensuoti. Kaip ir atliekant kitas grupines užduotis, gali būti, kad ne visų grupės narių indėlis bus vienodas. Dėl šios priežasties mokytojui svarbu palaikyti ryšį su kūrybinės komandos nariais, kad to būtų išvengta.

